

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Sodba o Dolenjcih.

Dolenjska je lep in rodoviten del kranjske dežele. Kdor po Dolenjskem potuje, hvali lepe griče in vinske gorice, med katerimi se razprostirajo še cvetoči travniki, trate, vrtovi, zarašeni in dobri pašniki. Misli si: Srečni ljudje, ki po teh krasnih krajih prebivajo. In vendar ni res tako. Dolenjci niso srečni; malokdo ti bode rekel, da se mu dobro godi. — Zakaj pa vendar naši ljudje niso zadovoljni, zakaj namreč čepé v revščini in nadlogah? Vzrokov je sto in sto. Ako bi jih začeli po vrsti razlagati in bi jih razloževali, tedne in tedne ne bi končali. Danes hočemo opomniti naše ljudi samo na en vzrok, ker jim dobro želimo, — in ta je, da se Dolenjci ne dajo še dovolj podučiti, da naukov premalo poslušajo. Tako o Dolenjcih govoriti smo že večkrat čuli. Ne davno pa smo nekaj podobnega brali v „Kmetovalcu“, listu kranjske kmetijske družbe. V tem listu govori g. Pirc o zboljššanji živinoreje. Hvali Gorenjce in Notranjce, da zboljšujejo vedno bolj in bolj svojo govedo, o Dolenjcih pa, zlasti o dolenjski gospodi pa tako govori: „Žalostneje je pa z izboljševanjem dolenjske govede. Tukaj treba je pa še dosti časa in potrpljenja! Da je na Gorenjskem in deloma tudi na Notranjskem živinoreja tako

Gospod Karol Rudež,

kranjski deželni poslanec, grajščak na Gračarjevem turnu, umrl je nenadoma v svojem gradu. — Ta žalostna vest pretresla je vse, kateri so ga poznali, posebno pa še dolenjske Slovence. — Bil je izgled skrbnega očeta, iskren rodoljub, dober katoličan, in vsakemu poštenemu človeku pravi prijatelj. S svojim obilnim časnim blagom bil je radodaren v velikem in malem; podpiral je narodne zavode, ubogega kmeta in malega šolarčka. — V državnem in deželnem zboru je veliko let se potegoval za pravice in koristi ljudstva. Zaradi tako mnogih in lepih čednosti bil je odlikovan od presvitlega cesarja z vitežkim redom. Nadejamo se, da bode častita rodovina tudi za naprej v smislu blagega rajnika delovala. — Vedno pa ga bo pogrešalo naše prebivalstvo in mu ohranilo blag in hvaležen spomin.

Bog mu daj v miru počivati!

Podlistek.

Nekdaj in sedaj.

(Dalje.)

Prva tožba, katero čujem iz tvojih ust, moj kmečki prijatelj, je: delati, delati moram, da se mi žulji napravljajo — in to je hudo!

Da je delo težavno, je resnica. Človeška narava se res delu protivi; počitek, nedelavnost, lenoba, to se jej prilega, uživati kar so drugi pridobili, to bi bilo prijetno. Toda bi li bilo to prav? ali je morda res vse to sreča za človeka, kar se prilega njegovemu nagnenju? Je li torej delo, ker je težavno, nesreča za nas? ali smemo morda res blagrovati lenuhe, ki povživajo žulje drugih ljudi? — Ne, preljubi, delo nam ni nesreča, ampak v sedanjem stanu na svetu nam je ravno ono pravi

blagor. Moli in delaj! je bil prvi nauk, kterege smo ti dali v „Dolenjskih Novicah“ — a pri tem ostanemo tudi sedaj. Človek je vstvarjen za delo, kakor ptič za letanje; kdor ne dela naj tudi ne jé. Vsaj veš, da je Bog sam že v raju nesrečnemu Adamu in vsem njegovim otrokom odločil delo za kazen in pokoro rekoč: v potu svojega obraza bodeš kruh jel; kar pa je zopovedal, vstanovil Bog, to nam ne more biti v nesrečo, ker vemo iz naše sv. vere, da nas on ljubi bolj, kakor najboljši oče svoje ljubo dete.

Da pa to bolj previdiš, ti hočem danes pokazati nazaj nekaj sto let v čas predenj je prišel na svet Jezus Kristus. Kako je bilo tu z delom? — Slabo, strašno slabo. Ker je trdo delo človeku zoperno, zato so ga ljudje sovražili, zaničevali — zaničevali pa tudi nje, ki so se z delom pečali.

hitro napredovala, vzrok so priležne razmere. po moji misli pa tudi resno in večje veselje do kmetovanja in dela sploh ter večja omika. Skušnja me uči, da je nevarna reč, kaj neljubega Dolenjcem povedati, ker se človeku takoj očita, da mu je zabavljanje načelna stvar. Gospoda na Dolenjskem rada tarna o slabem materialnem stanju dolenjskega kmeta ter kliče na pomoč vlado, deželni odbor, kmetijsko družbo itd., a če se ustmeno z enim ali drugim govori, ter vzroke dolenjske bede navaja, potem pa pričnejo Dolenjsko in Dolenjca hvaliti, da bi človek mislil, biti mora doli pač tako, kakor pri najboljših vinogradnikih na Francoskem. Moje mnenje je, dolenjskim gospodarjem resnico povedati pri vsaki priliki, ter jih spodbujati, da se poprimejo tudi družih kmetijskih strok, ne le samo vinarstva. Dolenjski razumni možje naj pa kmeta podučujejo, naj mu bodo voditelji na poti do omike, ter zgled dobrega gospodarja. Oni gospodje, kateri so slišali moja predavanja v dolenjskih kmečkih občinah, so priče, da-si tudi dolenjski kmet dá svoje napake očitati ter jih tudi spozná, ne da bi kaj zameril. Navajati dokazov, se vé, da je potrebno. Eno pa ne morem in ne smem zamolčati. Kolikor sem do sedaj imel prilike, kmetijski napredek na Dolenjskem opazovati, skoraj brez izjeme izviral je od gospodov duhovnikov; njim smejo biti Dolenjci hvaležni. Gospodje duhovni zaslužili si bodo pa hvalo vsega slovenskega naroda, ako bodo še dalje na tem potu tako ustrajno in uspešno delovali, ter Dolenjce privedli do onega blagostanja, kateri možatega gorenjskega kmeta tako ponosnega dela.“

To je res, dolenjska gospoda, zlasti posvetna, je premalo dolenjskega kmeta podučevala do zdaj; največ so storili duhovniki, pa tudi kak priden učitelj sem ter tje. Grajščaki pa tudi niso vsi izostali. Poznamo nekatere, ki so pravi prijatelji

ljudstva. Lehko bi njih imena povedali; med drugimi je bil gotovo tak ranjki gospod Rudež, ki je minuli mesec umrl v Gracarjevem turnu pri Šent-Jerneji.

Zakaj mora kmet žito tako ceno prodajati?

Na Ogerskem ima žito tako nizko ceno, da ljudje zavoljo tega še davkov ne morejo plačevati, ko za poglavitni pridelek ni dobiti poštenega denarja. Od kod to pride, prav lepo razlaga ljubljanski list „Slovenec“ tako-le:

Vzrok temu je tuja konkurenca, to je da se preveč žita iz tujih dežel pripelje. Južna Rusija, bogata Indija in severna Amerika pošiljajo nam preko morja toliko žita in tako po ceni, da ono naše popolnoma spodriva. Sušiti ali pa v žitnice spravljati ga kmet tudi ne more, kajti v prvi vrsti on potrebuje denarja. Saj veste, da davkarija ne čaka dolgo. K večemu do novine, potem je pa treba šteti, če ne pa odprejo hlev in hí lisec, lés sívka! davek pa le še ni plačan; tisto je komaj za stroške.

Da se konec napravi tej v nebo vpijoči revščini, ki tudi najtrdnjega kmeta pod nič spraviti žuga, jela se je med državniki misel o vstanku v srednjeevropske carinske zveze razpravljati. Carina imenuje se namreč tisti davek, kterega moram jaz plačati od blaga, ki si ga izpod družega kralja ali cesarja naročam. Tisti davek se namreč določi na Dunaji in med ono državo, s katero je trgovinska pogodba sklenjena. Ako pa take pogodbe ni, ga pa samo na Dunaji določijo in se potem imenuje varstvena carina, ki domače blago pred tujim varuje. Recimo za ta slučaj, da bi se na mernik ruske ali amerikske pšenice naložil eden goldinar varstvene

Prost človek je še le tedaj nekaj vreden, ako lahko živi brez dela. Tako so mislili imenitni Grki in Rimljani. Slavni grški modrijan Aristotelj je djal: Tisti ki se z ročnimi deli pečajo, ne zaslužijo imena državljan, nimajo blazih misli in čutil, nič se ne ločijo od sužnjev. In spet drugej je pisal: Nekterih del svoboden človek nikakor ne more opravljati, da ne bi ponižal, onečastil samega sebe — zato imamo sužnje, da s svojim telesom delajo za nas. Rimski pisavec Ciceron pak nam je pokazal, kako so Rimljani mislili o delu, ko je zapisal: „Kaj je bolj nespametnega, kakor če misliš, da so kaj tisti, ktere zaničuješ kot delavce in divjake. — Ni ti mogoče ostati v delavnici pa biti pošten mož.“

Kako drugače je dandanes, ljubi moj! Zavoljo dela, trdega dela nisi več zaničevan; marveč

bolj ko delaš, bolj te časte. Delo priporoča, hvali vsakdo, bode naj učen ali neučen, priprost ali imeniten. Pa od kod to? Kako, da se je svet tako premenil?

Jezus Kristus je prišel na svet — božji sin v človeškej podobi. Ljudje so ga imeli za sina tesarja Jožefa. Pa kaj je storil? Do svojega tridesetega leta je živel tiho in skrito v Nazaretu v bornej kočici z Jožefom in Marijo ter je — delal. Tesal je božji sin, žulje je dobival božji sin, pot je tekel od truda po obrazu božjemu sinu! To ljubi moj delavec, bodi si kmet ali rokodelc, to je posvetilo delo, to mu je dalo pravo čast. Delo sedaj ni več sramotno ni zaničljivo — marveč častno in koristno, blagonosno. Jezus je delo posvetil, njegovi učenci, sveti aposteljni so ga povsod priporočali, sv. cerkev ga nikdar ni mogla dovolj

carine, bo ta goldinar več ali manj ruski ali ameriški pšenici pot v deželo zabranil. Ljudje bodo potem rajši po domačem pridelku segali in bo vsled tega taisti v ceni poskočil. V tem smislu torej je za pridelovalca, za kmeta, varstvena carina jako blagodejna naprava, ki ga varuje uničevalne ptuje konkurence.

Tisti, ki pa morajo živež kupovati, bodo pa varstveno carino kleli. Toda tukaj se gré za občni blagor. Število pridelovalcev je večega pomena, kakor onih, ki kupuje, saj nam je znano, da je kmet cesarstva steber. Gorjé državi, kjer ta onemore! Kjer se začne rušiti kmetiški dom drug za drugim, ondi omaje se steber za stebrom državi in kdo se bo čudil, ako se konečno sama zgrudi! Da se pa to zabrani, stopile bodo države Avstrija, Nemška in Francoska skupaj in si bodo roke podale v carinsko zvezo.

Določila se bode torej naklada na vse v eno ali drugo omenjenih treh držav vpeljano žito, ki bode po svoji velikosti kolikor mogoče branila preveliko vpeljavo tujega žita v naše, nemške ali pa francoske dežele in bo tako skorej da že uničenemu kmetijstvu zopet na noge pomagala. Misel ta ni nova, vendar pa ni še določen čas, kedaj da se bodo dotični razgovori pričeli. Kakor vse kaže, bodo menda Madjari v tem oziru prve korake storili, kajti ogersko kmetijstvo, zlasti ono Jugoslovanov po širnem Banatu, ki je nekdanj polovico Evrope z žitom preskrbljevalo sedaj ravno tako obnemoglo pojema, kakor naše domače, alikakor ono na Nemškem ali Francoskem. Naj tedaj že začne, kdor hoče, samo začne naj, to je poglobitna reč!

Kako je v ribniški dolini.

V tržaškem listu „Edinost“ smo brali dopis iz teh krajev. V njem je veliko podučljivega. Zato naj nekaj iz njega povemo. Naj prvo se

prehvaliti z besedo in lastnim zgledom. Tako je prišlo, da je ves krščanski svet dobil o delu popolnoma drugačne misli. Res je sicer delo pokora in kazen za greh; toda ravno ono obvaruje v slabo nagnenega človeka nevarnih skušnjav, ozdravlja in krepča krhko njegovo natoro. Delo mu pridobi najlepših čednosti ter obilega plačila v nebesih; delo mu daje pravi mir srca, resnično veselje, pa možko dostojnost, delo slednjič ga obvaruje siromaščine ter stori, da more pomagati celo svojemu ubogemu bratu. Nekdanj zaničevano delo se ne studi več mogočnim kraljem in cesarjem, ne nežnim kraljicam in kraljičinam, vsaj vemo, da jih je bilo mnogo ki so z lastnimi rokami stregle bolnikom, napravljale obleko, da so nagepokrile.

Prijatelj, ako to pomisliš, bodeš li še nezadovoljen pri svojem utrudilnem delu? Ali ne bo-

dopisnik pritožuje, da so tudi v ribniški dolini imeli nizko ceno prešiči, katere v Trst prodajajo. Zato pravijo ljudje, da bodo za naprej rajše govejo živino redili. Potem pa še govori prav moder dopisnik o trojih boleznih v ribniški dolini; te se pa tudi drugod nahajajo, namreč:

Prva bolezen je ta, da se v naši okolici previlke dote dajó. Kmetič ima posestvo, ki je vredno 2 do 3 tisoč gold., on ima 3 hčere, in če pride katero snubit sosed, oče kar naravnost réče: 3 imam, vsakej dam tisuč gold. Četrti otrok pa je sin, temu oče naloži 3 do 4 tisoče goldinarjev dolga več, kakor je posestvo vredno, in tako je revščina domá; prepirata se oče in sin, celo tožita se časi in vse to zarad revščine. To je prva bolezen pri kmetijah.

Druga bolezen je pri ženskih nošah prepotraten lišp; tacega ne boš kmalo kje videl, kakor v Ribniški fari. Tu vidiš deklet iz uboge bajtice, ki se priziblje ob nedeljah in praznikih, da si misliš: ta je kakega grofa hči. Pa kaj se pripeti? ona se omoži, dobi za moža pijanca, ali pride na velike dolge; v par letih si pa ne upa več onega dragega oblačila obleči ter pravi: ne upam si več tako ošabno oblačiti se, ker sem vsakemu dolžna; — dekleta, varčnost in ponižnost!

Tretja bolezen je ta, da vidiš ob nedeljah fantiče, ki so še-le iz šole ostali, pa že cigare pušijo; še le 13 ali 14 letni dečki se bahajo z viržinkami v ustih, zapravljajo zdravje in vsi blede za hišnim voglom premoženje „čez dajajo“ kozlom, potem pa hirajo, da nikdar ne boš videl dobrega čvrstega moža. To so boleznih v naši okolici.

Se nekaj imam dodati, dragi bralec. Kadar boš popotoval skoz Ribniško dolino, stopi v farno cerkev; tu se ti srce razširi, ker na kmetih, morebiti po vsem Avstrijskem ne zagledaš tacega lepotečja, kamor se ozreš, ne moreš se nagledati.

deš marveč vzkliknil: Hvala Bogu, če je tudi delo težko, vendar vsaj ni več sramotno in zaničljivo kakor je bilo nekdanj. Ako tudi trpim, vendar je bil pred Kristusom še veliko več trpin — zaničevani delavec! — Ali to še ni vse.

Ker se je ljudem delo studilo, ker se jim je zdelo sramotno — pa so vendar-le hoteli jesti — brez dela pa ni jela — kaj so tu storili? Močni, imenitni so delo zvrnili na druge, sami pa poživljali njih žulje, siloma so napravili sužnje! Strah pred delom, lenoba je rodila sužnjištvo. Svobodnemu človeku se ni ljubilo delati, bil je pa močan, napal je sam ali z drugimi posameznega človeka, ali pa v vojski celo ljudstvo. Kolikor se jih je ujelo, ti so morali potem zmagovalcu opravljati dela kakor nespametna živina, da je mogel on s svojimi pasti lenobo.

(Dalje prih.)

Tu so kaj umetna dela, veliki oltar je stal nad 10 tisoč; letos smo napravili nov zvon, četrti, ki tehta nad 50 starih centov. Lepote je tu videti polno, ker cerkev je stala nad sto tisoč goldinarjev. Hvala za to gre posebno gospodu dekanu, ker ima veliko veselje za okrašenje cerkve, pa tudi kmetiško ljudstvo je vneto za Božjo čast.

Konečno imam še omeniti, da se občina Velike Poljane pripravlja za ustanovitev nove fare, ker so Poljanci že kapital v verski zalog založili in nov farovž in drugo poslopje napravili, in sedaj so tudi šolo dobili in učitelja. Kako marljivo je ta mala občina vse to skupaj spravljala, tega ni mogoče popisati in prehvaliti.

Če hodiš zdaj v zimskem času po tej občini, kamor prideš, dobiš mladine, ki bere bukve družbe sv. Mohora. Da je do tolikega napredka prišla, pomagal je najbolj občinski načelnik, ki je že nad 15 let oskrbnik občini in vse skozi marljivo dela za nje blagostanje. Bog daj, da bi ta občina v kratkem dosegla še to, da dobi duhovnega pastirja, ker je zelo potrebno.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu.

Presvetli cesar so potrdili novo šolsko postavo za Kranjsko, po kateri bode moralo ljubljansko mesto več za šole (učitelje) plačevati, kakor do zdaj. Pa po novi postavi se bo doseglo, da bode tudi južna železnica, ki drdra skozi našo deželo, morala več plačevati ljubljanskemu mestu in deželi. Dežela naša bo nekaj na boljšem.

Na Dunaji zopet zboruje državni zbor. Če bo kaj posebnega sklenil, bomo že poročali. Za zdaj se čuje, da bodo postavili o davkih nekoliko prenaradili, menda bode boljše za male posestnike. Veselilo nas je brati, da je presvetli cesar visoko službo pri najvišjem računskem uradu na Dunaji podelil grofu Hohenuwartu, državnemu poslancu, ki je bil od Gorenjcev izvoljen. Ta veliki avstrijski domoljub je že pred več leti užival veliko zaupanja presvetlega cesarja kot nekdanji ministerski predsednik.

Kaj je novega po širokem svetu.

Govori in piše se, da bi Nemčija rada napravila v Trstu veliko ladij, s katerimi bi blago iz daljnih jutrovih dežel prevažala prvo tu sem, potlej pa po železnicah v svoje severne dežele. — Italijanom ni to po volji, ker so mislili, da se bodo Nemci za to kupčijo izbrali mesto Genova v laškem kraljestvu. — Pa tudi Slovencem in

morebiti Avstriji bi ne bilo na korist. Pa morda iz tega nič ne bo. Stvar je zopet utihnila.

Iz Angleškega je prišla grozna novica. 24. januarja se je v Londonu na dveh krajih razpočil dinamit, to je tvarina smodniku podobna — samo, da je veliko hujša in močnejša kakor smodnik. Hudobni ljudje so hoteli z njim razrušiti dve velikanski palači v tem velikem mestu. Tega sicer niso dosegli; vendar pa je bil potres tak, da je napravil grozno škodo. Razsula so se vsa okna; v enem kraju je jelo celo goreti, pa so pogasili. Hudo je poškodovanih sedem ljudi, med njimi tudi dva policaja. — Tam na Angleškem so nekteri hudobneži, grozni ljudje, katerim pravijo „fenirji“. Ti hočejo s silo vse prevrniti. Žugajo že delj časa, da bodo veliko mesto London razsuli. Angleški policaji oestro pazijo nanje — in tako zabranijo hujših nesreč. Vendar Bog vedi, kaj se bode še zgodilo, hudobni so dovolj za vsak zločin.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

** Kranjska živinoreja je še zelo na slabem, posebno pa manjka Dolenjcem še živine, zlasti lepe živine. Tajnik kmetijske družbe, gosp. Pirc piše v „Kmetovalcu“, da bi Kranjci še lahko prerediti 50.000 glav goveje živine na leto. Ako bi je imeli toliko več, bili bi Kranjci za kake 4 milijone bogateji. Dolenjci, poprimite se bolj živinoreje. Dalo bo več dobička, kakor vino.

** Zoper trtno uš ugibajo učenjaki vsakovrstne pripomočke: živo srebro, rastlinske strupe, razne pline ali gaze i. t. d. Pravega sredstva pa žalibog še niso zadeli, zlasti takega ne, ki ne bi desetkrat več stal, kakor je vinograd vreden.

** Hud sovražnik trtam je neka plesnoba na listih vinske trte. To so opazovali lani na Notranjskem in Primorskem, kjer je listje zgodaj rujaveti začelo in grozdje zavoljo tega dozoreti ni moglo. Pomočka zoper to bolezen še ne vedó.

** Sadite drevje, posebno sadno drevje kraj cest. Na Českem so lani celo postavili sklenili, da morajo občine za to skrbeti, da bode ob vsakej cesti drevje posajeno. Kaj takošnega bi bilo tudi na Kranjskem dobro, posebno na Dolenjskem. Koliko lepega sadja bi se na drevji kraj cest pridelalo.

** Škodo pri vinogradih, katere je trtna uš uničila bode posestnikom plačala tretji del država, eno tretjino dežela, eno pa drugi vinogradniki. Tudi se bodo davki takim vinogradom znižali. Vlada se je naprosila, naj se ameriške trte kupijo; teh trtna uš ne bode uničila.

morda
a.
novica.
krajih
odobna
kakor
razru-
mestu.
potres
so se
eti, pa
n ljudi,
glaškem
pravijo
Žugajo
razsuli.
in tako
kaj se
zločin.

zeló na
živine,
e, gosp.
še lahko
to. Ako
a kake
se bolj
no.
jaki vsa-
strupe,
stva pa
ci ne bi
len.
ka ples-
ali lani
e listje
tega do-
ezen še
s ad no
ni celo
skrbeti,
Kaj ta-
posebno
se na
katere
ala tretji
pa drugi
m vino-
naj se
uničila.

* * * Gospodarji, kateri boste kolje v gajih sekali, prosim vas, pazite na hruškove, jablanove in češnjave divjake, da jih ne posekate, temuč za časa v spomlad jih iz obilnimi koreninami izkopljite, in si jih posadite na dobro mesto. Mislim, da je še pri vsakem posestvu toliko prostora. Gotovo vam bodejo vaši potomci hvaležni za to delo. Čas pa, in kako naj se požlahtnujejo, izvedeli boste v kratkem v Dolenjskih Novicah.

* * * Vinograde moraš gnojiti. To je stara potreba in resnica. Z nova pa moramo to ljudem priporočati, kakor je te dni storil znani izvedenec v vinarstvu, gosp. R. Dolenc, ravnatelj vinarske šole na Slapu (pri Vipavi) v nemškem časniku. Ta gospod priporoča za vinograde posebno kompost, t. j. mešan gnoj, ki se naredi iz vseh ostankov pri hiši, n. pr. iz zemlje, pepela, smeti, plevela, iz ostankov pri vinoreji in kletarstva, pač vse se porabi, zmeša in dodá še nekoliko mastnega gnoja iz stranišč. — Toliko za danes; pa o kompostu bomo že še govorili, kako se nareja in porablja. Gnojite torej vinograde s takim gnojem, ki vas skoro nič ne stane, drugače bodo opešali. Pa tudi vse nesnage, ki jo imate okoli hiše, se s tem znebite. Tedaj je dobiček dvojen.

Poljedelstvo.

Spisal Dragotin Ripšl, župnik.

(Dalje.)

Oves je mož, pravijo hribovci, in ga obilo sejejo, ker več in boljše slame dá za govejo klajo, kakor rž ali ječmen, in ker med oves sploh sejejo deteljo. Oves je med strnjo to, kar osel med živino; je zadovoljen z vsakim krajem in z vsako zemljo. Dobro volje in zdravi so hribovci pri ovsenjaku in njega juhi. V primeri z drugim žitom se oves najlaglje in najboljšje proda. Seje se ga na eno oralo po pet do šest mernikov ali po dva in pol do tri vagane; pridelava se ga do sto vaganov in še več.

Koruza je za naše kraje glava vseh žit, silno važna rastlina. To so naši kmetje že zdavnaj spoznali, zato se radi lotijo koruznega obdelovanja. Koruza ne donese samo naj obilnišega pridelka na zrnu, temveč tudi vsi drugi njeni deli so kmetovalcu v velik prid. Koruza dopušča, da se smejo med njo vsejati buče in fižol, repa, zelje, konoplje in sirek; pa boljše je za koruzo, da ni preveč drugih reči v nji. Če se jej prav dobro pognoji, se pridelava na enem oralu šestdeset do osemdeset vaganov zrnja; razun tega pa še vmes po deset do petnajst vaganov fižola, šestdeset do osemdeset centov slame in šestdeset do sto centov buč. Iz tega se vidi, kako hasnivo je, saditi jo. Od koruzne setve pravijo: Kdor ima veliko otrok, naj seje gosto; kdor jih pa ima malo, naj

seje redko! — Koruzi orji globoko. Kaj dobro storiš, če jej pred zimno zemljo preorješ. Sadi jo še le začetkom majnika. Turšici vrhe prižeti, sme se le kratko pred zoritvijo.

Sočivje se skoro nikjer samo ne seje ali sadi, ampak navadno le med koruzo, bob pa med korenje. Kodar so ozki ogoni (krajci), se nizko sočivje po razgonih (razorih) sadi, na širokih pa kolnato. Sirek sejejo med koruzo po razgonih; iz sirkove slame delajo metle, zrnje pa dajo v mlin, in rabijo moko za svinje; sirkovo zrnje med koruzo ali drugo žito za kruh mešati, ni zeló nenavadno. Sočivje je izbirčno gledé zemlje, pa daje tečen sad za ljudi in dobro krmo (fižolovko) za živino. Fižol naj se še le meseca majnika posadi, da ga spomladanski mráz ne ugonobi.

Prosa ljudje precej veliko nasejejo, pa srakonoge, katero po nekod „sračko“ imenujejo, ne. Na eno oralo sejejo en mernik (dvajset bokalov ali pol vagana) in pridelajo šestdeset mernikov ali trideset vaganov. Kmetu dobro v jed služi za kašo, od katere pravijo, da se lahko vroča do Zagreba prinese. Otepi so dobra in hasljiva klaja za govejo živino.

Ajda se le seje kakor drugi sad po rži ali kaki drugi strni. Ajda je pri hiši ali kmetiji lepa pomoč, je kmečki kruh; zatoraj pravijo naši kmetje, da, če ajda obrodi, se ni treba lakote bati, in se sme pšenica vsa prodati. „Ajda le h kruhu pomaga, pa ni kruh,“ pravijo v krajih, kder malo ajde sejejo; v nekaterih krajih je pa narobe. Ajdovi žganci, ajdov močnik in ajdov kruh so Slovincem priljubljene jedi. Pa čudno, k ajdovim žgancem mora po nekod kruh pri mizi biti, kajti gospodinja pravi: „Žgance bi skuhala, pa danes kruha nimamo!“ — To je razvada. — Seje se ajda v dolini v strnišče o sv. Jakobu, pa jo včasih zgodnja jesenska slana pozoblje. Na eno oralo se po dva vagana vseje, in se pridelava po osemdeset vaganov, če je slana ne skuha. Če le do velike maše iz zemlje priluka, je še dobro. Ajdi kaj vstreza, ako se jej poštopa s pepelom. Pomisli, da jo seješ po žitu, ki je zemljo izmolzlo.

Graha sejejo pri nas le po vrtih; eno zrno da jih po šestdeset do osemdeset; bokal se dobi za deset krajcarjev.

Lečo sejejo posebej na njivo, pa malo; eno zrno da po osemdeset do sto, in se prodava bokal po dvajset krajcarjev.

(Dalje prih.)

Domače vesti.

— (Pogreb prerano umrlega gosp. Karola Rudeža) bil je v soboto 24. januarja ob 10. uri zjutraj. — Kljubo sla-

bemu vremenu, ker medlo je celi dan nepretrgoma, zbralo se je prav obilo ljudstva; tudi mnogo prav odlične gospode obojega spola iz Novega mesta in okolice se je pripeljalo pokojnemu zasluženemu čast izkazati. Navzoče je bilo društvo Št. Jernejske požarne brambe, Novomeško pevsko društvo, zastop novomeške meščanske garde i. t. d. Ko je bilo truplo pred grajščinsko kapelico blagoslovljeno, zapeli so gg. pevci prav ginljivo žalostinko. Ko se je sprevod pomikal iz grada, se je vsakemu milo storilo, videti ločitev gospodarja od lepo vredjenega domovanja. Nosili in svetili so lepo praznično oblečeni sosede. Rakev je bila ozaljšana z lepimi vencami in krasnimi trakovi, poklonjenih od sosednih grajščin, različnih društev, prijateljev in St. Jernejskih učiteljev. V dolgi dolgi vrsti pomikal se je sprevod proti pokopališču na Orehovici, četrta ure oddaljeni podružnici, kder se je služila slovesna sv. maša, pri kateri so prav lepo pelev Št. Jernejske pevke. — Po sv. opravilu pa so blagega dobrotnika zagrebli. — Tudi na grobu je pevsko društvo kaj lepo zapelo. Konečno je izpregovoril gosp. dr. Slanc na grobu nekoliko jedernatih besedij o blagem značaju pokojnikovem ter o njegovih zaslugah za Slovenstvo sploh in za ožjo domovino dolenjsko, ter bližno okolico Št. Jernejsko.

— (Za kmetijsko šolo na Dolenjskem) išče deželni odbor pripravnega posestva, da bi ga kupil ali pa le v najem vzela. Želi se posestvo, katero ima okoli 8 oralov vinogradov, ali vsaj 5 oralov vinogradov in blizu 2 orali za nasaditev novih vinogradov pripravnega sveta, potem okoli 2 orali sadnih in zelenjadnih vrtov, 10 do 15 oralov njiv in travnikov, in gojzda za domačo potrebo, zraven tega hišo in gospodarska poslopja, kolikor jih je za šolo treba.

Lastniki, kateri imajo tako posestvo na ponudbo, naj pošljejo svoje ponudbe na kolek za 50 kr. spisane do 31. marcija 1885. deželnemu odboru v Ljubljano. — Kakor se kaže, bomo torej vendar dobili za nas tako potrebno šolo. Bog daj, da se kmalu zgodi!

— (Stekli psi.) V okolici novomeški in kakor čujemo tudi drugodi po Dolenjskem prikazala se je nevarna pasja bolezen, steklina. Po vladnem ukazu ugonobilo se je mnogo psov, o katerih se je sumnjalo, da so prišli v dotiko s pobesnelimi psi. — V Ločni vasi pol ure oddaljene od Novega mesta, napal je pobesnel lovski pes več oseb, katerim je obleko potrgal, pa k sreči nikogar ranil. — Psa je ustrelil g. Franc Košiček. Pri razparanju dokazalo se je, da je pes stekel. — Ljudje varujte se!

— (Na Raki) je bil nedavno v vasi oropan človek, pa hudodelca ne morejo zasačiti.

— (Odbor kmetijske razstave v Krškem) je imel v nedeljo 11. jan. sejo, pri kateri je blagajničar č. g. Knavaš poročal o dohodkih (okoli 700 gld.) in o stroških (čez 600 gld.). Čistega dobička ostalo je še 62 gld. 98 kr. Ta denar se je podaril kmetijski podružnici v Leskovci, (načelnik so prečastiti gosp. kanonik Poljak), da kupi ročno mlatilnico ali žitno čistilnico in ju po ceni kmetom posojuje. To je lepo.

— (V Dobrovi pri Brežicah) je pretečene dni mladi fant na lovu velikega volka vstrelil, katerega so v Gradec odposlali.

— (V Krškem) je sklenil občinski odbor 15. jan., da se bode bolje skrbelo za olepšanje mesta, in da bodo v ta namen meščani nekaj plačali. Tudi pasji davek so povečali. Vse potrebno in hvalevredno! — Posojilnica je imela 18. jan. že drugo zborovanje, ki se je dobro izpeljalo. Več prihodnjč.

— (Pri sv. Duhu pri Krškem) se bode ustavljeno zidanje nove cerkve zopet nadaljevalo. Hvala Bogu!

— (Postavo), ki bode koristila požarnim brambam, so presvetli cesar ravno kar potrdili. Po tej postavi bodo zavarovalne družbe morale nekaj davka plačevati požarnim stražam in pogorelcem. To postavo je lani sklenil kranjski deželni zbor.

— (V Velikih Laščah) snujejo čitalnico. Res posnemanja vredno!

— (V Dobropolji) je veliko otrok čez 500, pa majhna šola. Treba bi jo bilo raširiti — ali za denar je trda. Zato prijatelji šolske mladine pridite jim v pomoč za izvršitev in izpolnjenje tega dobrega namena!

— (Šolske novice) V Mirni je postal g. M. Grčar nadučitelj in v Mirno peč pride gospodična M. Šerc za učiteljico.

— (Občinske volitve.) Pri novi volitvi občinskega predstojništva v Kompoljih v hočevskem okraji bili so izvoljeni: Anton Hočevar iz Kompolj za župana; Janez Adamič in Anton Mostar, tudi iz Kompolj, pa za občinska svetovalca. — Pri volitvi občinskega predstojništva v Gradacu v črnomeljskem okraji pa so bili izvoljeni: za župana Anton Novak iz Gradaca, a za občinska svetovalca Janez Stipančič iz Gradaca in Martin Plut iz Vranovič.

— (V Gorici) bodo Slovenci si sami napravili slovensko šolo za deklice, ker nimajo upanja, da bi je Lahi jim ustanovili; kajti Gorica je po večini sedaj laško mesto, v katerem je pa tudi precej Slovencev.

— (Čitalnica v Dobličah) ima sobo in drugo vse brezplačno, pa že do 60 udov.

tave
sejo,
oročal
roških
je še
kme-
ik so
kupi
stil-
e lepo.
prete-
volka

Vsaki sme hljaje plača na mesec 15 kr., to je skupaj na mesec 9 gld. in na leto 108 gld.; kaj se s tem za časnikarstvo, koliko več pa še družega za kmeta koristnega lahko stori! Čitalnica ima šest časnikov: „Ljubljanske Novice“, „Dolenjske Novice“, „Kmetovalca“, „Sloven. Gospodarja“, „Mir“, „Slovana“. „Sloga jači, a nesloga tlači“!

— (Mašina ki piščeta izviali.) Tak stroj ali mašino ima grajščak na Ruperčvrhn blizu Novomesta, g. Edvard Pstros. Dobil jo je iz Hamburga in velja 25 frankov ali pa po našem okrog 24 goldinarjev, brez vštete poštine. Velika je blizu 5 pedi, 3 široka in ravno toliko dolga. Napravljena je tako, da se zmirom greje voda v njej, v katero se lahko dene 30—40 kurjih jajc. Voda mora biti gorka 40 stopinj po Reaumurju. V 21 dneh se piščeta izviale. Ko bote to novico izvedeli v „Dol. Novicah“ bode omenjeni gospod že poskušal nekaj dni to novo iznajdbo. Kako se bo obnesla ta mašina zvedeli bote prihodnjič. Kdor želi viditi ta stroj naj se poda na Ruprčvrh, grajščak je silno priljuden in prav rad pokaže to novo iznajdbo, toraj ne mislite, da sem to novost pobral pri „lažnjivem Kljukcu“ ali pri kakem godcu.

— (Društvo „Narodna šola“ v Ljubljani.) To društvo daje revnim otrokom brezplačno šolske potrebščine. Temu društvu v korist je bila v Krškem veselica 18. jan.

— („Slovana“) se imenuje časnik s podobami, ki v Ljubljani po dvakrat na mesec izhaja. Stane 4 gld. 60 kr. na leto. Prav lep časopis! Prinaša popise imenitnih slovenskih in slovanskih mož in krajev s krasnimi podobami, mične pesmice in povesti, razpravlja slovstvene reči, sploh pa navdušeno zagovarja vse kar je slovenske ali sploh slovansko. Ako se bode list vedno varoval žaliti katoliško naše prepričanje, je pač vsega priporočila vreden.

— („Jurjev koledar“) za l. 1885. se priporoča vsem, ki so hočejo smejati in kratkočasiti. Velja 50 kr. in se dobiva v opravištvu „Jurja s pušo“ v Trstu pa tudi po drugih bukvarnah.

Razne vesti.

* („Šac“ so našli.) Resnična dogodba. Piše se ljubljanskemu listu „Slovenca“: V nekem kraju Ljubljanske okolice — na Dolenjskem — so „šac“ vzdignili. Kako? Oče je bil prisiljen svojo hčer — omožiti, zato ji ni hotel posebne „bale“ napraviti. Le nekoliko denarja (dote) je obljubil in staro skrinjo, ki je že mnogo desetletij pri hiši in zato bila pod streho vsa odimljena. Pošljejo tedaj po mizarja, da bi nekoliko skrinjo poobljal in popravil za „balo“. Mizar pride, stranice pri skrinji obla, pa po glasu

prostor med stranicami spozna, — nekoliko pogleda — in skrivne vrstice najde — odpre in — ondi „šac“ — najde. Bile so hranilnične bukvice za več stotin goldinarjev — 18 sto — po katerih je pred 10 leti hranilnica Ljubljanska popraševala; v bukvicah za 130 gold. starih rudečih petakov in zraven je bil mehur — poln zlatega in srebrnega denarja. Pošten mizar pokliče domače, jim pokaže „šac“, po katerem vsi hlastno padejo in si ga razdele. Koliko je bilo, se ne bo zvedilo lahko. — Čegava je pa bila skrinja in drugo v skrinji? Grdega skopuha, ki je pred 10 leti po Ljubljani beračil, se o fižolu hranil in naposled več tisoč goldinarjev zapustivši, brez križa in sv. zakramentov v Ljubljani umrl. O svojem denarju v skrinji ni nikomur razodel in tako skoraj lakote poginil, ker ni mogel osebno na dom do svoje skrinje priti, in tudi nikomur ni hotel povedati, kaj je ondi v skrinji doma v podstrehi. Se vé, da ta skrinja ne bo več v podstrehi, ampak se bo sežgala in z zlatom, ki je bil v nji skranjen, napravila se bo imenitna politirana omara. Tedaj preiskujte stare skrinje!

(Pomanjkanje žensk.) Ljudska štetva v Grišk kaže, da je v mestu Atenah premalo žensk. Število prebivalcev v tem mestu znaša 84906 duš, izmed teh je 48248 moških in samo 37660 ženskih. Atenčanje si zdaj ubijajo glave, kako bi se mogel „pokriti ta primanjkljej.“ — Kdor ima sitno žensko, naj jej svetuje, iti na Grško; vsaj ne bode šla. Grško ni tako blizo kakor Krško, kjer pa tudi sitnih žensk ne marajo.

Smešnice.

Krčmar vpraša gosta, ko je ta iz spalnice prišel k zajuterku: no, gospod, kako ste kaj spali? Gost mu reče: hvala. še precej dobro, vsakako pa boljše, kakor vaše stenice in bolhe, te pač niso celo noč imele miru.

Kmet prosi juda na posodo 5 gold. in mu obljubi pet goldinarjev obresti in suknjo v zastavo. Jud vzame suknjo, kmetu pokaže 5 gold. in pravi: Ker je navada, da se obresti naprej sedaj plačujejo, ohranim pet goldinarjev za obresti, suknjo v zastavo, ti pa podpišeš dolžan list za 5 gold. Kmet ni tedaj imel ne denarja, ne suknje in vendar je bil judu dolžan 5 goldinarjev.

Nič ne pomaga!

Policaj: Saperlot, trda noč je, in vi nimate laterne pri vozu!

Kmet: Nič ne pomaga, gospod policaj, moj konj je popolnoma slep.

Gospod: Natakarkar, natoči vendar gospodu kozarec, da ne bo zmirom prazen!

Natakarkar: Gospod, nič ne pomaga, mi ga sproti precej sprazni.

Rešitev ugank

(v 2. št. „Dolenjskih Novic“.)

1. Dve tabli Mojzesovi.
2. Adam.
3. Duhoven na prižnici in roka z božjo martro.
4. Po rimski cesti na nebu.
5. Osel v Noetovi barki.

Rešili so jih prav sledeči gospodje: Jožef Kamin, iz Dolenje vasi pri Čatežu; Koželj G., pri sv. Gottardu; Jože Planinšek, v Trebni; Valentin Krašovic, v Podložju; Jakob Gregorič, Spodnja težka voda; Igu. Borštinar, Dobnji dol; V. Z., Podgrad; Jože Stare v

Dolah pri Pjavškem; Jože Brezove, Dedendol; Matija Fabijan, iz Iga; Dragotina Juvanec, v Planini pri Rakeku; Franc Kline, Gornje polje pri Toplicah; Anton Safran, Ponikve; Anton Piletič, Stara vas; Emil Hochreiter, dijak v Rudolfovem. — Žreb je odločil za Jožefa Brezovca, posestnika v Dedendolu.

Uganke.

1. Kdo toči v Ljubljani najboljšo pijačo brez vsega daca?
2. Ktera gora nikdar ne zeleni in vendar mnogo ljudi živi?
3. Kje „Dolenjske Novice“ shajajo?
4. Kaj nam Slovencem naši sovražniki še nikoli niso očitali?
5. Kdo človeka na svetu največkrat ogoljufa?

(Rešilec, naročnikom 1 goldinar, nenaročnikom do konca leta „Dolenjske Novice“ zastonj, ako jih več ugane, odloči žreb).

Opravki meseca februarja.

Na polje je treba gnoj navažati. Dober saninec (ako je?) te opominja, da si na sanah iz gozda drv za celo leto navoziš. Hlevi, kjer je živina, naj se ohranijo gorki, treba jih je pri lepem vremenu pa tudi večkrat prevetrovati. Tudi sam se toploti obleci, da se ne prehladiš, kar bi bilo vzrok mnogih hudih boleznih. Mah na sadnem drevju lepo održaj. Pazi, da mladih drevesec zajci ne oglodajo. Ako imaš žive meje in plote, najugodniši čas je, jih obrezati. Korenje, sadje, sočivje se prebira, da se ne pokvari. Dimnike dobro ometaj. Pitana živina se zaradi mraza ne redi več, zato se zakolje in suho meso za poletje pripravi. Kuretini daj kaj zobati, da bo bolj nesla. — Ali imaš sadna drevesa dobro povita? Sadne peške pridno nabiraj! — Če imaš čebele, vari, da miši ne pridejo do njih, — pa tudi skrbi, da bodo dobro odete in da imajo dosta živeža. — Tice nimajo kaj jesti; potresi jim včasih kaj zrnja. — Pri lepem vremenu se sme v vinogradu obrezovati; gnoj in zemlja se navaža v vinograd; kolje se pripravlja. Za nove vinograde se sme rigoliti t. j. globoko kopati. — V kleti se vino pretaka. — Na koncu vsakega leta pa naj priden gospodar in skrbna gospodinja nikoli ne zabita pregledati in prešteti, kaj in kako sta preteklo leto prigrisodarila ali pa zagospodarila. — Po zimi pripravljaj in popravlaj orodje za leto. —

Sejmi na Dolenjskem.

Za živino je 8. dan vsakega meseca v Ljubljani, prvi pondeljek v vsakem mesecu pa v Novem mestu, — v Žužemberku in v Krškem 3. februarja, — v Metliki torek po svečnici, — v Št. Jerneju četrtek po svečnici, — v Boštanji 9. febr. — Na Štajerskem bodo 3. svečana na Vidmi; 5. sveč. v Št. Petru pri sv. Gori; 19. na Pilštani; 14. v Brežicah in v Sevnici. — Pustni pondeljek ne bo sejma na Vidmu, in v Krškem je prestavljen na 31. avgusta, — v Klanci na Hrovaškem bode 16. svečana veliki sejma za živino in konje.

Loterijske srečke.

Trst	17. januarja	77	76	7	81	57
Gradec	24. januarja	57	17	24	23	2
Dunaj	24. januarja	8	37	38	11	3

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Sorodnikom, prijateljem in znancem tužnem sreem naznanjeva, da se je najin jedini sinček

Karol Fran Josip,

danes, star 8 dni, preselil v sv. raj, — zapustivši naji v nepopisljivi britkosti.

Sv. Križ, 15. januarja 1885.

Karol in Hedvika Kaligar,

prežalostna roditelja.

[11]

Šaljivi list

JURI S PUŠO

nastopi II. tečaj v večji obliki ter velja za celo leto 3 gld., pol leta 1 gld. 50 kr., za četrto leta 80 kr. Denar in pisma naj se pošiljajo uredništvu „Jurja s pušo“ Trst.

[6-2]

50 krasnih ameriških divanov 50

naprodaj in sicer komad po

25 gld. 50 kr., 27 gld. in 28 gld. 75 kr.

Ti divani preoblečeni so z najboljšim sedaj modernim jute-blagom in bogato okrašeni z temno-rudečim, tiskanim žametom. Delo je solidno, kar v zvezi z elegantno vnanostjo divana gotovo zasluži, da ni hiše brez takega divana. Cena je nižja nego navadnim divanom, tako da je vsakemu mogoče, omisliti si to krasno pohištveno orodje. Najbolj unanja dolgožest teh divanov, (z predalom ali brez njega) je 140 ctm., širokost pa 72 ctm. Na zahtevanje izdelujem tudi večje, katerim je cena primeroma večja. Izgotovljene divane imam v svojem stanovanju na ogled. Naročniki z dežele naj pri naročevanju naznanijo, kakih barv blago žele, kakor tudi, ktera naj najbolj prevlada. Sicer pa resnim kupcem ua zahtevanje pošljem vzorce franco, kakor tudi podobo divana.

Ker so gornje cene tako nizke, umejo se iste le, če se plača naprej ali na povzetje.

Anton Obreza, tapecirar,

ključarske ulice št. 3 (pod mestnim trgom) v Ljubljani.

Priporoča se tudi za izdelovanje vseh drugih, v njegovo stroko spadajočih del zagotavlja točno in ceno postrežbo. Vse poprave izvršujejo se naglo in v občno zadovoljnost. Naročilom z dežele obrača se posebna pozornost.

[2-2]

Pri DOM. RIZZOLIJU lekarju pri ANGELJU

[5-2]

dobiva se

CVET

zoper protin in trganje,
po Dr. M. Brankovič-u. Cena 50 kr.

P. n. novi naročniki naj nam ne zamerijo da jim 2. št. „Dolenj. Novic“ ne moremo poslati. Vse so nam pošle. Prve je še dosti.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.